

TÁMOP-3.1.4/08/2-2008-0085

Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés – Innovatív intézményekben
HAMMIDO Alapfokú Művészetoktatási Intézmény (6722 Szeged, Kossuth L. sgt. 23.)

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIA

*Projekt az Alapfokú Művészetoktatási Intézmények számára
Zeneművészet tanszak
(10 -12. életév)*

Bolyongás a reneszánsz birodalmában

SZOLFÉZS

Szerző: Palusek Emese

*Eredeti modulok: szkc105 03, szkc105 09,
szkb106 06, szkb105 01*

*Mentor szaktanácsadó: Fekete Gabriella
Lektorálta: L. Ritók Nóra*

TÁMOP-3.1.4/08/2-2008-0085

Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés – Innovatív intézményekben
HAMMIDO Alapfokú Művészetoktatási Intézmény (6722 Szeged, Kossuth L. sgt. 23.)

PROJEKT

A projekt címe: Bolyongás a reneszánszkor birodalmában

Célja: A reneszánszkor művészeti ágainak megismerése, elsajátítása, reneszánsz tánctanulás, megtanult dallamra szövegalkotás.

Időpontja: 2010. február 15. – 2010. március 10. között (előre láthatólag 4 hetet ölel fel, szükség esetén bővíthető).

Minden héten, hétfőn 14.45 - 15.30-ig és szerdán 14.30 – 15.15-ig tartanak az órák.

Órakeret: 8 tanítási óra.

Helyszíne: Szegedi Tudományegyetem Ságvári Endre Gyakorló Általános Iskola, ének terem.

A projekt megvalósítója: Palusek Emese

Gyermekcsoport létszáma, összetétele: 15 fős, 3. osztályos szolfézs csoport, életkoruk 10-11-12 év, a helyi iskolában 5. 6. osztályosak.

Fejlesztendő kompetencia terület:

- **Szociális kompetencia terület.** Az egész folyamattal elsősorban a gyerekek szociális kompetenciáit fejlesztjük: türelmüket, alkalmazkodásukat, másik elfogadását, toleranciájukat egymás iránt, önismeretüket, önértékelésüket, önszabályozásukat, zenei memóriájukat, ritmusérzéküket.
- **Esztétikai kompetencia.** Fokozott az esztétikai kompetenciák fejlesztése is: fantázia, kreativitás, alkotói képesség, előadói képesség.
- **Szövegalkotási kompetencia.** A dallamszöveg létrehozásának célja az írásbeli kifejező készség, képesség fejlesztése, valamint megjelenik a projekt folyamán a beszédtechnika fejlesztése és szókincs bővítés is.

TÁMOP-3.1.4/08/2-2008-0085

Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés – Innovatív intézményekben
HAMMIDO Alapfokú Művészetoktatási Intézmény (6722 Szeged, Kossuth L. sgt. 23.)

Erőforrási feltételek:

- **Humán:** ének és szolfézstanítási ismeretek, kreativitás, jó szervezőkészség.
- **Szervezeti keret:** Rendelkezésekre álló tanórákon.
- **Tárgyi feltételek:** A projektben előforduló kisebb tárgyi eszközök, EarMaster School 5 program, Sibelius 6, laptop, projektor, zongora. Zenei és képanyag biztosítása.
- **Keletkező dokumentumok:** projektterv, fényképek, zenei és képanyag összeállítása.
- **Szükséges kommunikációs és szervezési teendők:** kapcsolattartás az iskolával, tájékoztatás a tervezett projektről. Kapcsolatfelvétel a szülőkkel.

A projekt intézményi előélete:

A szolfézs csoport, a Hammido AMI, SZTE Ságvári Endre Gyakorló Általános Iskola telephelyen működik hétfőn: 14.45-15.30-ig és szerdán 14.30-15.15-ig.

A Hammido Alapfokú Művészetoktatási Intézmény Szeged egyik legrégebben működő Alapfokú Művészetoktatási Intézménye.

Az iskolának van a zeneművészetén kívül táncművészeti, színművészeti és képző-iparművészeti tanszaka is.

A projekt rövid összefoglalása:

- A gyermekek 4-5 fős csoportokat alkotnak.
- Különböző kooperatív tanulási technikákkal feldolgozzák a reneszánsz művészeteket, táncokat, zenét.
- Egy-egy nagyobb egység végén plakátokat készítenek.
- Reneszánsz táncokat tanulnak, mutatják be.
- Megtanult reneszánsz dallamra szöveget írnak.
- Kiállítással egybekötött énekes-táncos előadást készítenek, ahol bemutatják elsajátított ismereteiket, tudásukat.
- Értékelik - értékelem munkájukat.

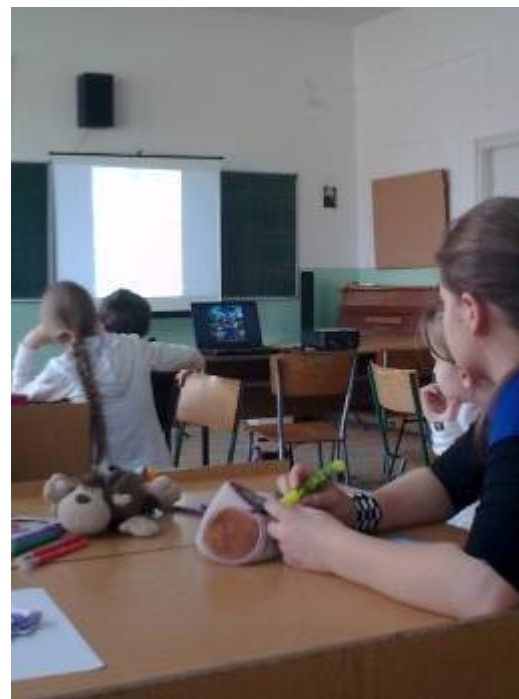
I. Ráhangolódás

<p>I/a. Csoportfejlesztés és ráhangolódás</p>	<p>A tanár minden csoportnak kioszt egy-egy lapot, melyeken egy reneszánsz kép van 4x4 csíkra felosztva. Mindegyik csíkon 4 képecske látható.</p>	<p>A csoportok felvágják a képet 4 csíkra és szétosztják. Minden csoporttag két színes ceruzával kifesti a saját képecskéit. Ezután összevágják kiszínezett részeit. Mindenki előtt 4 kis képecske lesz, melyeket a többiek is jól láthatnak. Cél: a csoportoknak össze kell rakniuk a képet úgy, hogy mindenki csak a saját képecskéihez nyúlhat.</p>	<p><u>4x4 puzzle</u></p>	<p><u>Csoportonként:</u> - puzzle, - 2 olló, - 8 különböző színű színes ceruza (fejenként kettő)</p>	<p>15'</p>
---	---	--	--------------------------	--	------------

II. A meglévő tudás feltérképezése

<p>II/a. Vetítés</p>	<p>A tanár egy filmet vetít le, melyen reneszánsz művészek arcképei és műveik szerepelnek. A vetítés közben reneszánsz zene szól. A vetítés után rendszerezik a látottakat. A tanár kérdései: - Kiknek a képeit láttad a filmben? - Milyen művészeti ágakban tevékenykedtek? - Milyen zenét hallottál a vetítés alatt?</p>	<p>A gyerekeknek meg kell figyelniük a vetített filmet. A látott művészek neveit egy lapon is megkapják. A csoportok megbeszélhetik, hogy mely emberek neveiről hallottak, esetleg ismerik-e munkásságukat. A már ismert nevek mellé oda írhatják, hogy milyen művészeti ágakban tevékenykedtek.</p>	<p>Csoportmunka, osztályszintű megbeszélés, rendszerezés</p>	<p>Laptop, projektor, film, lapok (a látott reneszánsz képviselők neveivel)</p>	<p>15'</p>
----------------------	--	--	--	---	------------

<p>II/b.</p>	<p>A tanár biztosítja a szükséges eszközöket, irányítja a csoportok munkáját.</p>	<p>A csoport minden tagja más színnel dolgozik. A lap közepére kerül föl a téma: (reneszánsz), és köré írják az arról eszükbe jutó szavakat kifejezéseket. A megoldást kerekasztal technikával végzik. Amikor egy gyermek fölírt egy szót, továbbadja a lapot a mellette ülő társának. Addig végzik így ezt a feladatot, amíg ki nem fogynak a kifejezésekből, vagy le nem telik az idő. A lejegyzett gondolatokat megosztják a társaikkal is. A csoportok beszámolnak az osztálynak.</p>	<p><u>Gondolati háló,</u> <u>kerekasztal,</u> <u>kooperatív</u> <u>csoportforgó.</u></p>	<p>4x4 drb. különböző színű filctoll, 4drb. nagyméretű csomagolópapír</p>	<p>15'</p>
--------------	---	---	---	---	------------

III. Gyűjtőmunka kijelölése, feldolgozás I. (Reneszánsz művészetek)

III/a. Gyűjtőmunka	A tanár kihirdeti a gyűjtőmunkát a gyerekeknek, ugyanakkor ő is összeállít egy képgyűjteményt. Téma: reneszánsz művészetek, műalkotások	A diákok képeket és leírásokat gyűjtenek reneszánsz kori műalkotásokról.	Egyéni gyűjtőmunka	Könyvtár, internet	
III/b. A gyűjtőmunka rendszerezése, beszélgetés	A tanár kivetíti az általa összegyűjtött képeket művészeti kategóriák szerint. - reneszánsz építészet, festészet, szobrászat, irodalom.	A gyerekekkel megbeszéljük, hogy melyik művészeti ágnak milyen jellemzői voltak, kik voltak a legnagyobb képviselők, az adott művészeti ágakhoz ők milyen képeket gyűjtöttek.	Frontális beszélgetés	Laptop, projektor, összegyűjtött munkák	10'

Reneszánsz

Reneszánsz művészetek
(14. század-16. század)

Reneszánsz festészet

- Sandro **Botticelli** (Itália)
- **Leonardo da Vinci** (Itália)
- **Michelangelo Buonarroti** (Itália)
- **Raffaello Santi** (Itália)
- **Albrecht Dürer** (Németalföld)
- **Jan van Eyck** (Németalföld)

Reneszánsz építészet

- **Filippo Brunelleschi** (ejtsd: brunelleszki) (Itália)
- **Leon Battista Alberti** (Itália)

Reneszánsz szobrászat

- **Donatello** (Itália)
- **Andrea Verocchio** (ejtsd: andrea verokkio) (Itália)
- **Michelangelo Buonarroti** (Itália)

Reneszánsz irodalom

- A lírában megjelennek a **dallamtól független költemények**.
- Legfőbb téma a **szerelem**.
- Minden ókori műfajt felelevenítettek: - **dicsőítő költemény**, - **epigramma**, - **óda**, - **novella**, - **regény**.
- **Francesco Petrarca** (Itália)
- **Giovanni Boccaccio** (Itália)
- **Geoffrey Chaucer** (ejtsd: dzsofri császör) (Anglia)
- **William Shakespeare** (Anglia)

III/c. Reneszánsz művészetek - feldolgozás	A tanár minden csoportnak kioszt 4 szövegrészt (reneszánsz művészetekkel kapcsolatban). A csoportokban minden gyermek mást kap.	<u>1. lépcső:</u> A. diák elolvassa szövegét, aláhúzza a fontos részeket, majd elmondja a párjának. <u>2. lépcső:</u> B. diák (aki eddig hallgatott), szintén elmondja saját szövegét. <u>3. lépcső:</u> A.-B.-C.-D. diák összeül és megvitatják az olvasottakat.	<u>3 lépcsős interjú:</u> önálló, páros, csoportos munka.	<u>Csoportonként: 4 szövegrész</u>	20'
---	---	---	---	------------------------------------	-----

A.

Reneszánsz festészet:

A francia eredetű **reneszánsz** kifejezés szó **újjászületést** jelent. Irányzata a **humanizmus** volt. A humanisták újra felfedezték az ókori irodalmat, az antik görög és római művészeti emlékeket.

A reneszánsz a művészetek újjászületésének korszaka volt. Az érdeklődés középpontjába az ember és az őt körülvevő környezet (természet) került.

A festészet jellemzői:

- Létrejött a monumentális **freskóművészet** (templomok falára festett festmények).
- A festmények már **emberi érzelmeket** is ábrázoltak.
- Megjelenik az **önálló portré** (egy ember ábrázolása).
- A képek **centrális** szerkezetűek (a képek közepére festették le a fontos szereplőket, elemeket)
- A reneszánszban született meg a természet ábrázolása a **tájkép**.
- Németalföldön megjelenik az **olajfestés**.

Reneszánsz festők:

- Sandro **Botticelli** (Itália)
- **Leonardo** da Vinci (Itália)
- **Michelangelo** Buonarroti (Itália)
- **Raffaello** Santi (Itália)
- Albrecht **Dürer** (Németalföld)
- **Jan van Eyck** (Németalföld)

TÁMOP-3.1.4/08/2-2008-0085

Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés – Innovatív intézményekben
HAMMIDO Alapfokú Művészetoktatási Intézmény (6722 Szeged, Kossuth L. sgt. 23.)

B.

Reneszánsz építészet:

A francia eredetű **reneszánsz** kifejezés szó **újjászületést** jelent. Irányzata a **humanizmus** volt. A humanisták újra felfedezték az ókori irodalmat, az antik görög és római művészeti emlékeket.

A reneszánsz a művészetek újjászületésének korszaka volt. Az érdeklődés középpontjába az ember és az őt körülvevő környezet (természet) került.

Az építészet jellemzői:

- Az egyház építőtevékenysége kissé háttérbe szorult és megnőtt a **világi építészet** szerepe.
- Számos **palota, városháza, könyvtár, egyetem** épült, amelyek a polgárság számára nagyon fontosak voltak.
- Az épületeket **nyugodt, vízszintes, egyszerű geometrikus formákra** alapozták.
- Nagyon jelentős volt a **félköríves ablakok, párkányzatok, oszloprendek** alkalmazása is.

Reneszánsz építésszek:

- Filippo **Brunelleschi** (ejtsd: brunelleszki) (Itália)
- Leon Battista **Alberti** (Itália)

C.

Reneszánsz szobrászat:

A francia eredetű **reneszánsz** kifejezés szó **újjászületést** jelent. Irányzata a **humanizmus** volt. A humanisták újra felfedezték az ókori irodalmat, az antik görög és római művészeti emlékeket.

A reneszánsz a művészetek újjászületésének korszaka volt. Az érdeklődés középpontjába az ember és az őt körülvevő környezet (természet) került.

A szobrászat jellemzői:

- Szép **emberi test** megformálása. (aktábrázolás)
- **Diadalmas, boldog életérzés** ábrázolása.
- Az **emlékműszobrászat** is ekkor jelent meg a művészetben. (lovasszobrok)

Reneszánsz szobrászok:

- **Donatello** (Itália)
- Andrea **Verocchio** (ejtsd: andrea verokkio) (Itália)
- **Michelangelo** Buonarroti (Itália)

D.

Reneszánsz irodalom:

A francia eredetű **reneszánsz** kifejezés szó **újjászületést** jelent. Irányzata a **humanizmus** volt. A humanisták újra felfedezték az ókori irodalmat, az antik görög és római művészeti emlékeket.

A reneszánsz a művészetek újjászületésének korszaka volt. Az érdeklődés középpontjába az ember és az őt körülvevő környezet (természet) került.

Az irodalom jellemzői:

- A lírában megjelennek a **dallamtól független költemények**.
- Legfőbb téma a **szerelem**.
- Minden ókori műfajt felelevenítenek: - **dicsőítő költemény**, - **epigramma**, - **óda**, - **novella**, - **regény**.

A reneszánsz irodalom képviselői:

Francesco **Petrarca** (Itália),

Giovanni **Boccaccio** (Itália),

Geoffrey **Chaucer** (ejtsd: dzsofri csóször) (Anglia),

William **Shakespeare** (angol)

III/d. Plakát készítés	Szükség szerint szervezi, irányítja a tevékenységet.	A csoportok a gyűjtött anyagokból és a feldolgozott szövegrészekből plakátotokat készítenek.	Csoportmunka	<u>Csoportonként:</u> 1 csomagolópapír, 2 ragasztó, 2 olló	15'
------------------------	--	--	--------------	--	-----

IV. Gyűjtőmunka kijelölése, feldolgozás II. (Reneszánsz viselettörténet)

IV/a. Gyűjtőmunka	A tanár kihirdeti a gyűjtőmunkát a gyerekeknek, ugyanakkor ő is összeállít egy képgyűjteményt. Téma: reneszánsz viselettörténet.	A diákok képeket és leírásokat gyűjtenek reneszánsz kori viseletekről.	Egyéni gyűjtőmunka	Könyvtár, internet	
IV/b. A gyűjtött anyag rendszerezése, beszélgetés, plakát készítés	A tanár kivetíti az általa összegyűjtött képeket, országok szerint rendszerezve: - itáliai, német, spanyol, francia, angol viseletek.	A gyerekeknek meg kell figyelniük az országok viseletei közötti hasonlóságokat, különbségeket, majd az egész osztály tanári segítséggel megbeszéli. A gyűjtött képeiket csoportosítják és országok szerint plakátokat készítenek.	Frontális beszélgetés	Laptop, projektor, 6 db. csomagolópapír	20'

Reneszánsz viseletek

- Angol viselet

- Angol viselet

Reneszánsz viseletek

- Spanyol viselet

- Itáliai viselet

Reneszánsz viseletek

- Spanyol viselet

- Angol viselet

Reneszánsz viseletek

- Spanyol viselet

- Német viselet

IV/c. Reneszánsz viselettörténet - feldolgozás	A tanár a csoportokban párokat hoz létre. Minden pár kap egy feladatlapot. A feladatlap alapján a gyerekek feldolgozzák a reneszánsz kor viselettörténetét.	A párok elolvassák szövegrészeit, majd a feladatlapon lévő ábrába beírják a megfelelő kifejezéseket.	Páros szövegfeldolgozás	Feladatlap	25'
---	---	--	-------------------------	------------	-----

Itáliai (reneszánsz) viseletek

Női: A nők oldalt vállig nyitott, uszályos **felsőruhát** hordtak, melyek legtöbbször brokátból készültek. **Alsóruhákat** is drága anyagokból varrták, mert a nyitott felsőruha alatt egyre több kilátszott belőlük. A ruha kivágásába **plasztromt** helyeztek (a ruha kivágásába illesztett hímzett betét). A hosszú hajukat leengedve viselték.

Férfi: A férfiak harisnyanadrágszerű **szűk nadrágot** viseltek. Felsőtestükön kétoldalt nyitott, prémmel szegett **mellényt** hordtak, mely alatt szűk, rövid állógalléros **zeke** volt. Hajuk vállig ért és kibontva hordták. Fejükön **süveget** viseltek.

Német (reneszánsz) viseletek

Női: Öltözködésükben lényegesebb változások figyelhetők meg.

Jellemző volt a rövid, fűzött mellény **gamurra**, és a bő, kerek szoknya. A nők kényelmes, **széles cipőket** hordtak, de szoknyájuk alól nem látszottak ki. Járáskor hosszú **felsőszoknyájukat** megemelték, mely alól kilibbent díszes **alsóruhájuk**. Bő **övre** akasztott **díszkést** is viseltek. A **kézelő** és a fodor gyakran a fél kezüket elfedte. Különváltak a ruhaderék és szoknya, bár még egybevarrták. Számos tiltó rendelet próbálta szabályozni a ruhák egyre mélyebb kivágását. Különösen változatosak a ruhaujjak, cserélhetők, fölhasítottak, gombokkal, vagy fűzéssel záródnak. Zsinórfűzésekkel és csikokkal többszörösen tagolttá és buggyossá váltak. Fejükön mélyen homlokba húzott, hosszú fátyolban végződő **főkötőt** viseltek.

Férfi: széles, szögletes orrú bőrcipőt (**ökörszaj cipőt**) hordtak. Öltözködésükben különváltak a **harisnyanadrágtól a nadrág**. Felsőtestükön **saubét** hordtak. **SAUBE-** a reformáció korának jellegzetes felső köntöse. Bő kabát, sálgallérral. Elöl nyitott, öv nélkül viselt köpenyüket gyakran bélelték, vagy szegélyezték szőrmével. Bokáig, vagy térd alá ért (a saube-t tallárként hordják manapság bírók vagy protestáns lelkészek). Ebben a korban divatos volt a **szakáll**. Fejfedőjük puha, kerek bársonysapka, a **BAROTT**. Keskeny karimájú, tollal, zsinórral díszítették.

A férfiak kedvelték a kerekre vágott, választék nélküli **hajviseletet**.

TÁMOP-3.1.4/08/2-2008-0085

Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés – Innovatív intézményekben
HAMMIDO Alapfokú Művészetoktatási Intézmény (6722 Szeged, Kossuth L. sgt. 23.)

Spanyol (reneszánsz) viseletek

A XVI. század végére a fazonok teljesen zártak lettek. A ruhák nem kényelmesek, ahol hely van benne, **kitömik**. A zárt fazonok kifejezték a spanyolok zártságát, komolyságát, méltóságát. Így látjuk őket a korabeli festményeken is.

Női: Párnázták az ujjakat, a vállakat, a kebleket. A **spanyolgallér** és a **kézelők** elengedhetetlen tartozékok voltak. Hajviseletük is ehhez igazodott, apró csigákba a fejtetőre fésülték, drótokkal, betétekkel magasították. Az **apró kalapot** a kipárnázott, hátrafésült haj tetejére helyezték, és **tollal** díszítették.

Felsőruhájukon a szűk váll mindig magasan záródott, fémfonalas hímzéssel, gyöngyökkel díszített volt. Halcsonttal, drótokkal merevítették, a felsőtestet laposra alakították. Fehér fodorral végződtek a hosszú ujjak. Kedvelték a hosszú díszujjakat, a felkart buggyokkal hangsúlyozták.

Az **alsóruhájuk** csak az ujjak és a deréktól lefelé szétnyíló szoknya alól látszott. A földig érő alsószoknyát kúpalakú merevítőre feszítették. A felsőszoknya ezáltal ráncatlan, merev lett. Elöl többnyire nyitott, a csípő köré vont párnaréteg révén a csípő kiszélesedett. Esetenként egy köpenyhez hasonló, egybeszabott felsőruhát, **ROPA**-t borították magukra.

Cipőjük magas fa, vagy parafa talpú **koturnusz**, a merev mozgást biztosította.

Férfi: **ING**- magas, kis fodros gallérban végződő nyak, a fodor kézelőn megismétlődött. Később hatalmas keményített vászongallérrá terebélyesedett. (**MALOMKERÉK GALLÉR**), melyet már külön helyeztek a nyak köré.

ZEKE-teljesen zárt, váll és mellrészét vattázták. Elöl a derék megnyújtására ék alakban kipárnázták- ez a spanyol divat egyik legvisszataszítóbb kinövése a "**LIBAHAS**".

NADRÁG-rövid, térd alá, majd combközépig érő **PUFFANCSNADRÁG**. Az alsó nadrágot kócpárnákkal kitömték, a szalagokból álló fölső összefogja a bőségét. Ez a kitömés a csípőt mértéktelenül kiszélesíti. Kötött harisnyát viseltek.

KÖPENY- súlyos anyagból készült, derékig vagy csípőig ért.

HAJVISELET-a malomkerék gallér miatt rövid haj, kecskeszakáll, merev selyem vagy bársonykalap volt jellemző. A legelegánsabb viselet a fekete bársony.

Angol (reneszánsz) viseletek

Női: Megjelent a merevített alsószoknya (**VERTUGADER**), mely különböző formáiban három évszázadon keresztül divatos lett. Ez egy vastag, keményített vászonszoknya volt, melynek alját fűzavesszők merevítették, szélesítették a szoknya alsó részét.

ALSÓ RUHA- ujjai a válltól a csuklójáig hasítottak voltak.

FELSŐ RUHA- négyszögletesen dekoltált, szoknyarésze elől háromszögletűen szétnyílt, ujjai hatalmasak és szinte teljesen nyitottak, prémmel szegettek voltak.

GALBE (TUDOR-FŐKÖTŐ)- uszályos sapka, melynek széle a homlokot, fölemelkedő háromszög alakban keretezte.

Férfi: a **zeke** fazonja szorosan követte a mellkas vonalát. Derékban szűk, majd térdig bővülő volt. **Ujjas köpenyüket** válltömmel szélesítették, puffos vállujjakkal látták el, szőrmével bélelték. A ruha **szoknyarészt** övtől lefelé megnyitották. Az elől széles **ökörszáj cipő** a németországi divathoz hasonlatos. A tolldíszes, széles **baretsapka** kedvelt viselet volt egész Európában.

Az angol férfiak és nők is gazdagon díszítették magukat **ékszerekkel**. Legkedveltebb az **öv** és a **nyaklánc** volt. A láncot mély ívben leeresztve viselték.

IV/d. Ruhatervezés	A tanár csomagolópapírokat oszt ki a pároknak.	A párok tetszés szerint kiválasztanak egy országot és terveznek egy férfi és egy női viseletet.	Páros munka	<u>Páronként:</u> 1 csomagolópapír, 1 csomag színes ceruza	45'
-----------------------	--	---	-------------	--	-----

V. Feldolgozás III. (Reneszánsz táncok)

V/a. Reneszánsz táncok	A tanár minden csoportnak kioszt egy feladatlapot, melyeken táncleírások szerepelnek.	A diákok feladata, hogy a táncleírásokat elolvassák, aláhúzzák a fontos részeket és 1 mondatos vázlatot készítsenek minden táncról. A csoportok beszámolnak az osztálynak.	Csoportmunka, <u>csoportforgó</u>	Feladatlapok	20'
---------------------------	---	--	-----------------------------------	--------------	-----

Reneszánsz táncok

A kezdetek a XII.sz.-i Provanca-ban gyökereznek, a XIV.sz.-i Itálián keresztül, Burgundiában teljesedett ki, s terjedt el egyre szélesebb körben. Alapjaiban fellelhető az ókori görög és római kultúra, a későbbi szír, óhéber, arab s más keleti kultúrák befolyása. A keresztes háborúk során szerzett élmények is nagy lendületet adtak a táncművészet fejlődésének. A XIV.sz.-ban a lovagi erények legfőbb elemei, a nők tisztelete a hűbérúr feltétlen szolgálata mellett az udvarias viselkedés, a tartózkodó szerelem, ügyesség, a megbízhatóság, önuralom, a jó ízlés voltak. Ezek a táncban az ünnepélyes, feszes tartással, szabályos, kimért mozdulatokkal szemérmesen tartózkodó modorban járt lépésekben mutatkoztak meg.

A XV.században Burgundiában a legfőbb tánc a basse danse volt (lassú, méltóságteljes vonulós tánc). Az itáliai táncoknak két alaptípusa létezett: a bassa danza (vonulós páros, vagy hármas tánc) és a ballo v.balletto (több részből álló tánckompozíció).

A XVI.században a korábbi táncok kezdeti jelenléte mellett fokozatosan megváltozott a táncművészet, változatosabb és bonyolultabb lett. Új, eddig ismeretlen táncfajták jelentek meg, mint a pavane, gaillarde, allemande, branle stb. Némely tánc koreográfiája, táncleírásainak bonyolultsága miatt igen nagy virtuozitást várt el a táncostól (pl. gaillarde).

XV. század

Basse danse: lassú méltóságteljes **francia** vonulós tánc. Mély tánc; eközben előkelő embernek nem illett a földről teljesen felemelnie a lábát. A kora reneszánsz udvarok kedvelt társasági tánca, amelyet a "**táncok királynőjének**" neveztek, mert a hölgyek ebben a táncban tudták a legtöbb kellemet kifejezni. Nem énekszóra járták, hanem hegedű, fuvola, oboa hangjaira, ritmusban, dobkísérettel, amely a lépések alátámasztására szolgált.

Bassa danza: vonulós páros, vagy hármas tánc. Az **itáliai** bassa danza némi hasonlóságot mutatott ugyan a basse danse-hoz, de alapvetően változatosabb térformákat, lazább lépéskombinációkat alkalmazott.

Ballo vagy balletto: itáliai tánc. Ballo, balletto három, négy, hat, esetleg több táncosra készített kompozíció, amely négy egymástól eltérő ritmusú, tempójú, karakterű tételből állt. Itáliában e tételek leggyakrabban a következők voltak: bassadanza, quadernaria, saltarello és piva. Ezek közül a bassadanza és a saltarello páratlan, a quadernaria és a piva páros lüktetésű, s ezen belül a saltarello kétszer olyan gyors, mint a bassadanza, és a piva kétszer sebesebb a quadernalianál.

XVI. század

Pavane (ejtsd: pavan): a pavan ünnepélyes, méltóságteljes, vonuló jellegű páros lüktetésű **itáliai** páros tánc. Azért kapta ezt a nevet, mert akik táncolják, úgy tartják magukat, mint a páva. Királyi, hercegi párok tánca, akik pompázatos ünnepek alkalmával táncolták.

Gaillarde (ejtsd: galyard): kiemelkedő, virtuóz, figuragazdag, élénk páratlan lüktetésű **itáliai** és **francia** tánc. A reneszánsz korszak kedvencei közé tartozott. A gaillarde szó jelentése: vidám, pajkos huncut incselkedő.

Allemande (ejtsd: alemand): **német** tánc. Páros lüktetésű, mérsékelt tempójú tánc. Az allemande olyan tánc, ami telítve van visszafogott komolysággal.

Branle: jelentése: ring, leng, inog, hintázik. Csoportos francia tánc. A csoport körben vagy nyitott láncban táncolták. Ezt a táncot bal lábbal kezdik táncolni, és jobb lábbal fejezik be. Azért hívják branle-nek, mert egyik lábról a másikra billenve járnak.

V/b. Vetítés - ellenőrzés	A tanár egy filmet vetít le, melyen reneszánsz táncok szerepelnek.	A diákok feladata, hogy az előző feladatban létrehozott vázlataik alapján felismerjék a táncokat. A válaszaikat egy papírlapra írják.	Csoportmunka	4 db. papír, laptop, projektor	10'
---------------------------	--	---	--------------	--------------------------------	-----

V/c. Tánc tanítás	A tanár a gyermekek által kiválasztott táncot megtanítja.	Tánc tanulás	Frontális osztálymunka	CD, bármilyen CD lejátszó	15'
----------------------	---	--------------	------------------------	---------------------------	-----

VI. Feldolgozás IV. (Reneszánsz zene)

VI/a. Reneszánsz hangszerek, reneszánsz énekes és hangszeres zene	A tanár minden gyermeknek kioszt egy szövegrészt. Egy csoporton belül minden diák másféle szöveget kap. (A. B. C. D.)	A gyermekek elolvassák szövegeiket, aláhúzzák a fontos részeket. Ezután minden egyforma betűs diák összeül egy következő csoportba. Itt megbeszélik az olvasottakat és vázlatot készítenek róla. Miután visszaülnek az eredeti csoportjukba elmondják betűk szerint sorban a tanultakat. Az összefoglalt anyagot megkapják a tanártól.	<u>Szakértői mozaik</u>	A., B., C., D. feladatlap	15'
Reneszánsz hangszerek mai megfelelői		A Manó Muzsika oktatóprogram segítségével megtekintjük a modern hangszereket, és meghallgatjuk a hangszerek hangját is.			Laptop

Reneszánsz zene
A.

A reneszánsz Itáliából indult ki. A “**renaissance**” szó francia eredetű, jelentése: újjászületés, az antik görög szépségideál újjászületése. Eredete az ókori művészet mondanivalójának megújításában gyökerezik. A kutató tudósok és művészek mindenben az újjászületés útjait keresték.

A középkor vallásos szemlélete után a reneszánsz az **ember nagyságát és életörömét** hirdetik. Fellendülnek a művészetek és a természettudományok, s elterjed egy új eszmei áramlat, a **humanizmus**, mely **emberközpontúságot** jelent. Tehát mindennek a középpontjában maga az **ember** áll.

A reneszánsz kort általában három nagy szakaszra bontják:

- Trecento (e: trecento) - a XIV. sz. vége. **A megismerés kora**
- Quattrocento (e: kvátrocento) - a XV. sz. **A valóság realiztikus ábrázolásának kora.**
- Cinquecento (e: csinkvecento) - a XVI. sz. **A kiteljesedett, érett reneszánsz művészet időszaka**

A reneszánsz a kórusművészet aranykora, **énekes (vokális)** korszak. Az “**a capella**” (kíséret nélküli) énekkari szerkesztés máig élő hagyománya ekkor virágzik ki Európában.

A XV. században jelenik meg a “**kórus**”. Ezek igen kis létszámú együttesek, mindössze **8-12** énekest számlálnak.

A kórusművészet elterjedésével természetesen a **többszólamú** szerkesztésmód is tovább fejlődött, melynek két főbb típusát különböztetjük meg:

Polifónia: a szólamok egyenrangúak, és imitációs rendben követik egymást.

imitáció = utánzás: a témát az egyik szólam indítja, a többi időbeli eltolódással, legtöbbször más hangról elindulva utánozza, s a szólamok időbeli eltolódással egymás után lépnek be. A legutóbbi imitáció a **kánon**, ahol minden szólam ugyanazt a dallamot éneкли végig időbeli eltolódással.

Homofónia: egy magasabb szólam képviseli a fő dallamot, amelyet a többi szólam akkordszerűen alátámaszt. A szólamok együtt hangzóak, ritmusuk és szövegük azonos.

Reneszánsz zenei műfajok

B.

A mise A római katolikus és keresztény ortodox egyházak legfontosabb liturgiája a mise.
A misekompozíció is öt tételből áll, s a tételek elnevezésüket az imaszövegek kezdő sorairól kapták:

1. **Kyrie** = könyörgés (Kyrie eleison - Uram, irgalmazz!)
2. **Gloria** = hiszek egy Istenben
3. **Credo** = hiszek
4. **Sanctus-Benedictus** = szent vagy, áldott vagy

Érdekessége ennek a tételnek a két egymás után következő ellentétes hangulatú zenei rész, mely változatosságot kölcsönöz a műnek.

Agnus Dei = "Isten báránya"

A reneszánsz mise gyakori formája az úgynevezett cantus firmus (ejtsd kantusz firmusz) mise (cantus firmus = meghatározott dallam). Ebben a mű valamennyi tétele egyetlen dallamra épül, amely rendszerint a tenor szólamban, vagy valamennyi szólamban megjelenik. A cantus firmus lehetett gregorián idézet vagy világi dallam is.

A motetta: Latin nyelvű, vallásos tárgyú szövegre írt, többszólamú kórusmű. A reneszánsz korszakban egyre változatosabb lett a motetta műfaja, s a mise mellett a többszólamú kórusművészet legjelentősebb műformája lett. Zenei szerkesztésében a homofónia és a polifónia érvényesül.

A madrigál: A szó eredete: mandriale = pásztordal.

A reneszánsz világi zene műfaja, az egyszerű strófikus többszólamú énekből alakult ki. Szövege nemzeti nyelvű, s főként a kor szerelmi költészetéből merít. Hangulata játékosan könnyed. A reneszánsz zene mesterei magas színvonalúvá emelték a madrigál műfaját. Szinte minden európai országba eljutott, költészete Itália mellett főként a polgárosodó Angliában virágzott, a XIV. sz. legvégén. Shakespeare korában, a kultúra és művészet aranykorát jelentő Erzsébet-korban az énekes és a hangszeres zene is fellendülésnek indult. A késő angol reneszánsz zene legnagyobb mestere: **William Byrd** (1543-1623)

A reneszánsz (énekes) zene képviselői

C.

1.) A **németalföldi zene** első nagy alakja **Guillaume Dufay** 1400 körül született. Gyermekkorában a cambrai-i (e: kembri) székesegyház kórusában énekelt, majd egyházi szolgálatba lépett. Néhány évig Rómában a pápai énekkar tagja volt, később Savoyai Lajos udvari karmestere, végül a cambrai-i énekes-komponista iskola tanítómestere lett. Itt élt a tanítványai, és az egész akkori zenei világ tiszteletétől övezve **1474**-ben bekövetkezett haláláig.

Legfontosabb műfajai: misekompozíciók, motetták, francia chansonok.

2.) A XV. és XVI. sz. fordulójában élt a másik igen jelentős **németalföldi** zeneszerző, **Josquin des Prés** (e: zszosken dö préj). **1450** körül született Condé városában. Kortársa Leonardo Da Vincinek, Michelangelonak, Raffaellonak. Első zenei kiképzését a Saint Quentin székesegyház kórusában kapta, majd Párizsban Okeghemnél tanult. Később Itáliában a milánói udvar énekese, majd a pápai kórus tagja Rómában. Hazájába visszatérve a Cambrai-i dóm karmestere lesz, de olasz kapcsolatait nem szakítja meg. **1521**-ben halt meg szülővárosában, Condéban.

Legfontosabb műfajai: énekkari “a capella” művek, motetták.

3.) **Giovanni Pierluigi da Palestrina: Olasz** zeneszerző. A zeneszerzőnek Pierluigi a családi neve, a Róma mellett fekvő Palestrina nevű városkában született **1525-ben**, s innen kapta nevét. **1537-1542**-ig a római Santa Maria Maggiore templomban működött, majd szülővárosa székesegyházában lett orgonista és karvezető, s már fiatalon családot alapított. 1561-ben visszatért abba a templomba, ahol mint énekes fiú kezdte a pályafutását, majd ismét a római Szent Péter templom gyermekkarát vezette, egészen a haláláig. **1594**-ben halt meg.

Legfontosabb műfajai: mise, motetta, madrigál, orgonaművek.

4.) **Orlando di Lasso:** A németalföldi Mons városában született Lasso (vagy Orlandus Lassus). Gyermekkorában szülővárosának toplomi kórusában énekelt, később Ferdinando Gonzaga szicíliai alkirály vitte magával a szép hangú fiút először Palermóba, majd Milánóba.

1556-ban V. Albrecht bajor herceg meghívta a müncheni hercegi udvarba, ahol előbb énekes, majd karmester lett. Vezetése alatt az itteni zenei élet európai hírűvé vált. Hírneve állandóan nőtt, művei egymás után jelentek meg. **1570**-ben birodalmi nemességet kapott, majd **1574**-ben a pápa aransarkantyús vitézzé avatta. **1590**-ben súlyos depressziós állapot lett úrrá rajta, s **1594**-ben meghalt, alig néhány hónappal Palestrina halála után.

Legfontosabb műfajai: misék, motetták, zsoltárok

Reneszánsz hangszerek

D.

A **fúvósok** közül megkülönböztethetünk fa- és rézfúvósokat. A kor elképzelése az *emberi hang* hangszeres utánzásának igénye, a *kórusmuzsika* felsőbbrendűségének elve miatt a klasszikus reneszánszban ez a fajta felfogás dominált, később azonban a zenészek - talán épp a hangzó szólamok összeállításának hangszeres korlátai miatt - kezdték észrevenni az eltérő hangszínű és hangmagasságú fúvósok egyidejű megszólaltatásának szépségeit is.

A reneszánsz legjelentősebb fafúvósai: **görbekürt, chalumeau, pommer, dulcián, furulyák, harántfuvola, zergekürt. Harsonák és trombiták**, gyakran pedig a **cinknek** nevezett, játszólyukakkal épített trombitafélék képviselték a ma rézfúvósnak nevezett hangszercsoportot - gyakran azonban ezek teste is *faépítésű* volt.

görbekürt

zergekürt

A **húros hangszerek** két nagy családja, a **vonósok és a pengetősök**, hasonló sokszínűséget mutattak. A XV. századtól fejlődésnek indultak a gitártestű, valamint a gitárok és lantfélék tulajdonságait ötvöző pengetősök: 'vihuela', 'chitarra', 'ciszter', 'pandora', stb. néven. A **vonós hangszerek** közül a **rebek** és a **fidula**, két különböző típusú hangszer. A rebek háta domború, lanthoz hasonló testtel építik, rövidebb és szélesebb a nyaka. Általában három húrral szerelték fel, hangolása tág határok között változott. Manapság már csak régizeneszek használják, illetve népi hangszerként változatai ismertek Kréta szigetén (ahol 'lyra' a neve), illetve a Balkán-félszigeten, (ahol 'gadulkának' nevezik, de ott ölben tartva játszanak rajta.)

Reneszánsz rebek

Kora reneszánsz lanttípus

VI/b. Igaz-hamis	A tanár projektor segítségével állításokat vetít ki, amiről a csoportoknak meg kell állapítani, hogy igaz vagy hamis. Ezekkel az állításokkal egy feladatlapot is a kezükbe kapnak, hogy azon dolgozzanak. A helyes megfejtések kivetítve jelennek meg.	A gyerekeknek a csoportokon belül meg kell beszélniük, hogy az állítások igazak vagy hamisak.	Csoportmunka	Laptop, projektor, feladatlap	5'
------------------	---	---	--------------	-------------------------------	----

<p>Reneszánsz zene (Igaz vagy hamis?)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A reneszánsz Itáliából indult ki. ▪ <u>Igaz!</u> ▪ A reneszánsz kort 4 nagy szakaszra bontják. ▪ <u>Hamis!</u> ▪ A reneszánsz instrumentális (hangszeres korszak). ▪ <u>Hamis!</u> ▪ Az „a cappella” kíséret nélküli énekkari szerkesztés. ▪ <u>Igaz!</u> 	<p>Reneszánsz zene (Igaz vagy hamis?)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A római katolikus és keresztény ortodox egyházak legfontosabb liturgiája a motetta. ▪ <u>Hamis!</u> ▪ A motetta latin nyelvű, vallásos tárgyú szövegre írt, többszólamú kórusmű. ▪ <u>Igaz!</u> ▪ A mise 5 állandó tételből áll. ▪ <u>Igaz!</u> ▪ A madrigál szövege nemzeti nyelvű, s főként a kor szerelmi költészetéből merít. Hangulata játékosan könnyed. ▪ <u>Igaz!</u>
<p>Reneszánsz zene (Igaz vagy hamis?)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Guillaume Dufay a reneszánsz itáliai képviselője. ▪ <u>Hamis!</u> ▪ Josquin des Prés legfontosabb zenei műfajai az énekkari „a capella” művek, motetták. ▪ <u>Igaz!</u> ▪ Giovanni Pierluigi da Palestrina zeneszerzőnek, Pierluigi a családi neve. ▪ <u>Igaz!</u> ▪ Orlando di Lasso legfontosabb műfajai a misék, motetták, zsoltárok. ▪ <u>Igaz!</u> 	<p>Reneszánsz zene (Igaz vagy hamis?)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A reneszánsz fúvósok közül megkülönböztethetünk fa- és rézfúvósokat. ▪ <u>Igaz!</u> ▪ A reneszánszban a fa- és rézfúvós hangszerek között nincs semmilyen különbség. ▪ <u>Hamis!</u> ▪ A vonós hangszerek közül a rebek és a fidula, két különböző típusú hangszer. ▪ <u>Igaz!</u> ▪ A húros hangszereknek 3 nagy családja volt. ▪ <u>Hamis!</u>

VI/c. Daltanítás	A tanár megtanítja: Willam Byrd: La volta c. dalát	A dal megtanulása	Frontális osztálymunka	Dobszay László: Hangok világa III. kötet 152-153. old. 249. feladat, a tankönyvhöz tartozó útmutató, zongora, EarMaster School 5 program	20'
------------------	---	-------------------	------------------------	--	-----

VI/d. Szövegalkotás	Szükség szerint szervezi, irányítja a tevékenységet.	A diákok a tanult dal dallamára írnak egy szöveget.	Egyéni feladatmegoldás	Dobszay László: hangok világa III. kötet 152-153. old. 249. feladat	30'
VI/e. Kottaszerkesztés	A tanár a szerkesztő programmal előkészíti a dal kottáját, majd közösen aláírják a legjobbnak ítélt szöveget. Mindenki kap belőle egy példányt.	A diákok kiválasztják a nekik legjobban tetsző szöveget.	Prezentáció része	Sibelius 6 Kottaszerkesztő program	15'

La Volta

W. Byrd
szöveg: Hadlaczki Bence

Gye-re-ve - lem! For-dulj-ve - lem! Gye - re-már szép-ró-zsám gyönygy sze mem.

9
Jö-vök-hát, tán-co-lok már, egy-két lé-pés oly-me-sés! A Vol-ta kincs-vo-na me-se

16
szép! Pen - de - re - dünk lé - pe - ge - tünk, ha - jad rö - pül

20
mely győ-nyő-rű! Ve - led tán-col-ni min - dig nagy-sze - rű!

VII. Kiállítás

VII/a.	A tanár az összegyűlt plakátokból segíti a kiállítás szervezését, biztosítja a szükséges eszközöket.	A gyerekek az összegyűlt anyagokból egy közös kiállítást szerveznek a szolfézsstanteremben.	Csoportmunka	Gyűjtött anyagok, ragasztó	15'
--------	--	---	--------------	----------------------------	-----

VIII. Énekes - táncos bemutató

VIII/a.	Szükség szerint szervezi, irányítja a tevékenységet. A dalos produkciókat zongorán kíséri.	A tanulók saját szövegeikkel eléneklik a tanult dalt, majd a projekt zárásaként eltáncolják az elsajátított táncot.	Egyéni és csoportmunka	CD, bármilyen CD lejátszó, zongora	20'
---------	--	---	------------------------	------------------------------------	-----

IX. Értékelés

IX/a Projekt értékelőlap	A gyerekek egy előre összeállított kérdőív alapján értékelik a saját és a tanár munkáját, illetve a projekt eredményességét.		Egyéni értékelés	Papír, írószer	
IX/b. Csoportértékelés	A tanár felkéri a csoportokat, értékeljék munkájukat.	A csoportok saját tevékenységüket, együttműködésüket, felkészülésüket, a megvalósult produktumot értékelik.	Csoportszintű önértékelés		
IX/c. Tanári értékelés	A pedagógus összegző, projektzáró értékelése.	A gyerekek meghallgatják a tanári értékelést.	Frontális		

Tanári összegzés:

A 2009/2010-es tanév folyamán 2, háromhetet meghaladó projekten dolgoztam a gyerekekkel. Mivel ez volt az első, nem tudtam, hogy mire számíthatok. A projektben részt vevő gyerekek az általános iskolában 5. osztályba járnak, és már dolgoztak csoportosan, ismerték az egyes kooperatív technikákat. Ennek ellenére újdonság volt számukra, hogy szolfézsórán is ily módon dolgozzanak, elfogadják, segítsék egymást.

A projekt folyamán igyekeztem minél változatosabb feladatokat alkalmazni, melyekkel a gyerekek önállóan ismerhették meg a reneszánszkor művészeti ágait, köztük a zenét is. Önállóan gyűjthettek információkat egy-egy témában, plakátokat készíthettek, összegezhették a különböző művészeti ágak jellemzőit, ezáltal nemcsak a kor zenéjét sajátíthatták el, hanem komplexen betekintést nyerhettek a reneszánszkor birodalmába.

A reneszánsz zene, dalok tananyagként szerepelnek szolfézs órán 3. osztályban, sőt az általános iskolai énekórákon is ekkor tanulnak erről a korszakról a gyerekek. Mivel ebben az általános iskolában én tanítom az éneket, össze tudtam hangolni a tanulók ének és szolfézs órai munkáját.

TÁMOP-3.1.4/08/2-2008-0085

Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés – Innovatív intézményekben
HAMMIDO Alapfokú Művészetoktatási Intézmény (6722 Szeged, Kossuth L. sgt. 23.)

Visszatekintve és a gyerekek visszajelzéseit is figyelembe véve, a diákok gyorsan feltalálták magukat az új módszerekben, élvezték, hogy önmaguk és egymást segítve nézhetnek utána, készíthetik el, oldhatják és tanulhatják meg, sajátíthatják el azt a tudást, ami által egy új korszakot ismertek meg.

A projekt célja a szociális kompetenciák fejlesztése volt, melyet véleményem szerint sikerült megvalósítanunk. A tanulóknak a projekt során fejlődött a fantáziájuk, kreativitásuk, ismeretszerző, improvizációs és előadói készségük, alkotói képességük. A projekt által bővült a szókincsük, fejlődött a beszédtechnikájuk, önértékelésük, önszabályozásuk, konfliktuskezelésük, kooperációs képességük, toleranciájuk egymás és a kultúra iránt.

A projekt által én is jobban megismerhettem a tanulókat, egymással szembeni viselkedésüket. A kooperatív technikák újdonságot hoztak a szolfézsórákba, ezáltal színesebbé váltak.

Ezt a tanítási módszert a jövőben is szívesen alkalmazom óráimon.